

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра криміналістики
Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка
В.В. Сташиса Національної академії правових наук України
Харківський національний медичний університет

КРИМІНАЛІСТИКА ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА В ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Збірник матеріалів
Науково-практичної конференції
студентів та молодих учених
м. Харків, 29 травня 2025 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Кафедра криміналістики

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства
імені засл. проф. М. С. Бокаріуса

КРИМІНАЛІСТИКА ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА В ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Збірник матеріалів
науково-практичної конференції

м. Харків, 29 травня 2025 року

Харків
«Право»
2025

*Рекомендовано до опублікування та поширення через мережу Інтернет
вченою радою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені В. В. Сташиса Національної академії правових наук України
(протокол № 7 від 1 липня 2025 р.)*

Редакційна колегія:

Дмитро Лученко – доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Віктор Шевчук** – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України; **Інна Колеснікова** – кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Владислава Батиргарєва** – доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

Організаційний комітет:

Віктор Шевчук – завідувач кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, головний науковий співробітник Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України; **Владислава Батиргарєва** – директор Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, доктор юридичних наук, професор; **Олександр Дунаєв** – завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М. С. Бокаріуса Харківського національного медичного університету, доктор медичних наук, професор; **Василь Баранчук** – асистент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент; **Інна Колеснікова** – асистент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

*Матеріали викладено в авторській редакції з незначною коректурою.
Відповідальність за їхню якість, достовірність, а також відсутність
у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію
для службового користування, несуть автори.*

Сабріна Васіф кизи Аббасова	
ЗАБОРОНА ДВІЧІ ПРИТЯГУВАТИ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОДНОГО ВИДУ (NON BIS IN IDEM) У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....	40
Андрій Горбатенко	
КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ШІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ В КОНТЕКСТІ ЗДОБУТТЯ ОПЕРАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ СПІВРОБІТНИКАМИ СБУ	43
Артур Громов	
ВИЯВЛЕННЯ DEERFAKE-КОНТЕНТУ: МЕТОДИ ТА ВИКЛИКИ В ЦИФРОВІЙ КРИМІНАЛІСТИЦІ	46
Вікторія Данилова	
ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ	49
Даніл Двояшкін	
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА АНАЛІЗУ НАСЛІДКІВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ	52
Діана Дробенко, Софія Третяк	
ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ	57
Данііл Дрозд	
КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДЕРЖАВНОЮ РЕЄСТРАЦІЄЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	61
Аліна Дубова	
СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЦИФРОВОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ.....	64
Олександр Дунаєв, Михайло Лютенко, Євгенія Громко	
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТІЛ ЗАГИБЛИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ДНК-ЕКСПЕРТИЗИ	69
Андрій Євтушенко	
РЕЙДЕРСЬКЕ ЗАХОПЛЕННЯ: ОЗНАКИ ТА ВИДИ	74
Анастасія Єгорова, Михайло Лютенко	
ВОГНЕПАЛЬНЕ УРАЖЕННЯ ГОЛОВИ: МЕДИКО- КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД	77
Анастасія Єгорова	
МЕТОДИКА ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПО ЗУБАХ НЕОПІЗНАНИХ ТРУПІВ ЗАГИБЛИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗСУ, ПЕРЕДАНИХ В ПОРЯДКУ РЕПАТРІАЦІЇ.....	84

4. Matt Zbrog, A Guide to Digital Forensics and Cybersecurity Tools, March 14, 2024 p. URL: <https://www.forensicscolleges.com/blog/resources/guide-digital-forensics-tools>

5. Dunsin, D., Ghanem, M. C., Ouazzane, K., & Vassilev, V., A comprehensive analysis of the role of artificial intelligence and machine learning in modern digital forensics and incident response, 2024 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/378241312_A_comprehensive_analysis_of_the_role_of_artificial_intelligence_and_machine_learning_in_modern_digital_forensics_and_incident_response

6. Колодіна А. С., Проблемні питання використання новітніх технологій та штучного інтелекту в криміналістиці, 2024 р. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/147.pdf

Олександр Дунаєв

*доктор медичних наук, професор кафедри судової медицини, медичного
правознавства ім. засл. проф. М. С. Бокариуса,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна*

Михайло Лютенко

*асистент кафедри анатомії людини,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна*

Євгенія Громко

*студентка 4 курсу 3 групи І медичного факультету,
Харківський національний медичний університет,
м. Харків, Україна*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТІЛ ЗАГИБЛИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗА ДОПОМОГОЮ ДНК- ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Вступ. Повномасштабна військова агресія проти України спричинила безпрецедентне зростання кількості загиблих та осіб, зниклих безвісти, що зумовило критичну актуальність проблеми ідентифікації тіл військовослужбовців [2]. За офіційними даними, станом на осінь 2024 року в Єдиному реєстрі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, було зареєстровано близько 55 тисяч осіб, тоді як кількість тіл, залишених

без упізнання, перевищувала 2400 одиниць [4]. У бойових умовах, коли внаслідок вибухів, пожеж або тривалого перебування тіл у несприятливому середовищі відбувається суттєва деструкція біологічних структур, застосування традиційних методів ідентифікації (візуальне впізнання, аналіз особистих речей, антропометричні показники) втрачає ефективність. За таких обставин молекулярно-генетичні дослідження, зокрема ДНК-експертиза, набувають статусу провідного засобу встановлення особи. Завдяки цим методам в Україні вже вдалося встановити особи понад 8,5 тисяч загиблих, які в іншому разі залишилися б невпізнаними [5]. Водночас проведення ДНК-ідентифікації в умовах збройного конфлікту супроводжується рядом організаційних, технічних та етичних труднощів, що зумовлює потребу в їх системному аналізі та окресленні напрямів удосконалення експертної практики.

Мета дослідження. Проаналізувати основні проблеми та особливості проведення ДНК-експертизи з метою ідентифікації тіл загиблих військовослужбовців в умовах воєнного конфлікту в Україні.

Методи дослідження. У зв'язку з нестачею достатньої кількості фахових наукових публікацій на цю тему в умовах триваючої війни, аналіз здійснюється переважно на основі публічно доступних звітів, повідомлень офіційних джерел, аналітичних матеріалів журналістських розслідувань та коментарів експертів, які безпосередньо залучені до процесу ідентифікації загиблих.

Результати дослідження. В Україні нормативно закріплено обов'язковість проведення молекулярно-генетичної експертизи щодо всіх тіл військовослужбовців, репатрійованих із зони бойових дій, незалежно від ступеня їх збереженості [1]. Виняток становлять лише випадки, коли анатомічна цілісність тіла дозволяє здійснити достовірне впізнання з використанням традиційних криміналістичних методів. Відповідний підхід імплементовано шляхом внесення змін до чинного законодавства, зокрема до Закону України «Про поховання та похоронну справу» у 2022 році. Згідно з оновленими процедурами, рештки осіб, ідентифікація яких не є завершеною, не підлягають похованню як невстановлених, а зберігаються у спеціалізованих охолоджувальних сховищах до завершення молекулярно-генетичної експертизи. Процедура ідентифікації регламентована в межах кримінального провадження: слідчий призначає відповідне судово-медичне дослідження, отримує експертний висновок

та забезпечує офіційне інформування родичів загиблого [3]. Така модель сприяє інтеграції процесу ідентифікації у правове поле та забезпечує контроль з боку уповноважених органів, що, своєю чергою, підвищує рівень прозорості та правової визначеності процедури.

З початком повномасштабних бойових дій суттєво зросло навантаження на інфраструктуру лабораторій ДНК-аналізу. Функціональна модель, сформована в умовах мирного часу, була орієнтована на обробку поодиноких випадків, тоді як в умовах збройного конфлікту потреба в ідентифікації тіл сягнула сотень на тиждень. За інформацією Міністерства внутрішніх справ України, на початку 2022 року в державі функціонували лише 9 повнопрофільних лабораторій із відповідним оснащенням та близько 160 сертифікованих фахівців з молекулярної ідентифікації [5]. За таких обставин спостерігається перенавантаження існуючих потужностей, що зумовлює необхідність стратегічного посилення кадрового та технічного потенціалу судово-експертних установ.

Особливу складність становить робота з біологічним матеріалом, зазнавшим значної деградації. У значній частині випадків тканини або кісткові рештки загиблих є настільки ушкодженими внаслідок вибухів, термічного чи хімічного впливу, що виділення якісного ДНК-профілю потребує численних повторних процедур. Так, у межах ідентифікації осіб, загиблих на території заводу «Азовсталь», для отримання репрезентативного профілю фахівцям доводилося проводити до десяти повторних експертиз, а також повторно вилучати біоматеріал у різних локасах одного тіла [4]. Додаткові труднощі створюють так звані змішані останки – залишки тіл, які опинилися в одному просторі внаслідок спільного поховання або руйнування, що вимагає застосування комплексних методів диференціації. Важливими чинниками, що впливають на якість результатів, є також умови, в яких перебувало тіло: наявність вологи, високих температур, тривалий час дії зовнішніх середовищних факторів [6].

Ідентифікація можлива лише за наявності еталонного генетичного профілю, отриманого з ДНК родичів або особистих речей загиблого. На практиці частою є ситуація, коли такі зразки неможливо отримати вчасно через відсутність близьких родичів або їхнє перебування за межами країни. У разі неможливості отримання зразків кровних родичів використовуються предмети особистого вжитку (зубні щітки,

гребінці, одяг), однак цей шлях часто пов'язаний із технічними складнощами та ризиком контамінації. В Україні за останні роки ініційовано зміни до законодавства з метою створення централізованої бази геномної інформації, а також впровадження обов'язкової процедури попереднього забору біоматеріалу у військовослужбовців певних категорій [4]. Ухвалено Закон України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини», що надає правову основу для функціонування відповідних державних реєстрів. Додатково реалізовано механізми дистанційного відбору ДНК у родичів, які тимчасово перебувають за кордоном, що розширює можливості зіставлення зразків у рамках національної бази [1].

В умовах збройного конфлікту в Україні ДНК-експертиза зазнала істотного інституційного посилення. У 2023 році розпочав функціонування Єдиний електронний реєстр геномної інформації людини, адміністрований ДНДЕКЦ МВС, який акумулює генетичні профілі як невпізнаних тіл, так і родичів зниклих безвісти [5]. Завдяки автоматизованій системі звірки даних стало можливим щоденне оновлення та оперативне виявлення збігів, що суттєво скорочує час на ухвалення слідчих рішень. У 2025 році ініційовано створення Єдиного центру ідентифікації загиблих – міжвідомчого комплексу на базі патологоанатомічної установи, діяльність якого має забезпечити координацію дій між МОЗ, МВС та Міноборони [4]. Запровадження централізованої системи нумерації тіл та залучення міжнародної технічної допомоги (зокрема від ІСМР та МКЧХ) стали важливими кроками у формуванні сталої, ефективної та прозорої моделі ідентифікації загиблих військовослужбовців в Україні.

Висновки. Ідентифікація тіл загиблих військовослужбовців засобами молекулярно-генетичної експертизи в умовах збройного конфлікту постає як пріоритетний напрям діяльності, що інтегрує гуманітарні, правові та високотехнологічні складові криміналістичної практики. Аналіз актуального стану цієї сфери в Україні виявив низку системних проблем, серед яких – надмірне навантаження на судово-експертні установи, обмеженість матеріально-технічної бази, низька якість біологічного матеріалу у багатьох випадках, складність отримання референтних зразків ДНК від родичів, а також фрагментарність нормативного регулювання процедури відбору біоматеріалу у військовослужбовців. Водночас спостерігається позитивна динаміка: модернізовано законодавче

забезпечення, створено єдиний електронний реєстр геномної інформації, збільшено кількість акредитованих лабораторій та сертифікованих експертів, активізовано співпрацю з міжнародними організаціями, а також запроваджено новітні технології аналізу деградованих зразків. Перспективи подальших досліджень пов'язані з удосконаленням алгоритмів судово-медичної ідентифікації, підвищенням ефективності обробки ДНК-профілів у масових випадках та розбудовою інтегрованої системи генетичної експертизи в умовах воєнних викликів.

Література:

1. Коломієць Д. *«Забрали майже всі тіла з «Азовстали», але труднощі з ідентифікацією». Чому аналіз ДНК деяких загиблих триває місяцями* [Електронний ресурс] // Суспільне Новини. – 31.07.2024. – Режим доступу: <https://suspinne.media/803007-zabrali-majze-vsi-tila-z-azovstali-ale-trudnosi-z-identifikacieu-comu-analiz-dnk-deakih-zagiblih-trivae-misacami/> (дата звернення: 22.05.2025).

2. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні досягнення в судово-медичній експертизі та їх впровадження в експертну практику. Актуальні організаційні питання роботи обласних бюро судово-медичної експертизи», 23–25 квітня 2025 р., м. Ужгород. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2025.

3. Мірошніченко С. *У роботі на ідентифікацію загиблих і зниклих безвісти військових та інших осіб понад 12 тисяч ДНК-експертиз – МВС* [Електронний ресурс] // Медійна ініціатива за права людини. – 09.01.2025. – Режим доступу: <https://mipl.org.ua/u-roboti-na-identyfikacziyu-zagyblyh-i-znyklyh-bezvisty-vijskovyuh-ta-inshyh-osib-ponad-12-tysyach-dnk-ekspertyz-mvs/> (дата звернення: 22.05.2025).

4. Смачило Л., Белячкова О., Мірошніченко С. *Як пришвидшити ідентифікацію загиблих, зниклих безвісти на війні* [Електронний ресурс] // Медійна ініціатива за права людини (mipl.org.ua). – 30.09.2024. – Режим доступу: <https://mipl.org.ua/yak-pryshvydshyty-identyfikacziyu-zagyblyh-znyklyh-bezvisty-na-vijni/> (дата звернення: 22.05.2025).

5. Укрінформ. *Експерти МВС ідентифікували 8,5 тисячі тіл жертв російської агресії* [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 07.02.2025. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3957508-eksperti-mvs-identifikuvali-85-tisacitil-zertv-rosijskoi-agresii.html> (дата звернення: 22.05.2025).

6. Шевчук А. *В Україні створюють Єдиний центр ідентифікації тіл загиблих* [Електронний ресурс] // Korrespondent.net. – 07.03.2025. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4761927-v-ukraini-stvoriat-yedynyi-tsentr-identyfikatsii-til-zahyblykh> (дата звернення: 22.05.2025).